

עשיית-השלום במזרח התיכון זקוקה בדחיפות למימד דתי

הרב שמואל יעקובוביץ, ירושלים

הרצאת סיפור תולדות הסכסוך המזרח-תיכוני בן מאת השנים אינה גיאוגרפית או אפילו אתנית בלבד; היא כרוכה גם במימד אידיאולוגי ועל-היסטורי מובהק. כאן אין המאבק, במהותו, בין היהודי והערבי או, כפי שרוצים גורמים שוליים לשכנע אותנו, בין היהדות והאיסלאם – אלא דווקא בין הדת והחילוניות, בין האמונה והאגנוסטיות, בין המוסר הא-לוהי וה"יחסיות המוסרית" (כלומר, המתירנות). שהרי לא היהדות ולא האיסלאם, במלואם, מסוגלים להשלים או עם החילוניות המוחלטת או עם התפיסה הניאו-נוצרית כאילו הדת והחילוניות יכולות לדור באותם הלבבות בצוותא.

בהתאם לכך, וכפי שהניסיון המר מוכיח, עשיית שלום חילונית בלבד אינה עולה יפה במזרח התיכון. עצם התפיסה, למשל, של "מזרח תיכון חדש", אשר בו יהיו הגבולות בין העמים מטושטשים והשאיפה לשגשוג כלכלי תהיה מולכת על הכל, עומדת בסתירה לרגישויות יהודיות ואיסלאמיות אותנטיות. ניסיונות להנחית הסכמים המושתתים על תפיסות מעין אלה – אפילו הם מוגשים במשותף על-ידי יהודים, ערבים, ארצות הברית, האומות המאוחדות והאיחוד האירופי – משמשים אך ורק להחרפת הסכסוך, כיון שהם מתעלמים ממרכיביו הדתיים העמוקים.

כל עוד יתמידו הכוחות השולטים בטיפוח "מתונים" חילוניים כשותפים לשלום ובהתייחסות אל אנשי דת "נוקשים" כאל האויב שלא ניתן לעבוד אתו, ימשיך השלום לחמוק מן האזור. על-כן, דחופה ביותר היא יוזמת שלום שתפנה גם אל הגורמים הדתיים, תדבר אליהם בשפתם, תחשוב במונחים שלהם ותתמודד עם חששותיהם ועם רגישויותיהם. לשם כך, נחוצים חזונות חדשים מן היסוד, תכנון נרחב ושיטתי ופעילות חיובית ונחושה.

כמנהיגים דתיים, עלינו, כמובן, לדרוש בשבח השלום ובגנות האלימות. אולם עלינו לעשות כן בהקשר מקיף שהוא הרבה יותר מכך. עלינו לדאוג לכך שהאמונה והדת יחזירו לעצמם את העליונות המוסרית בעולם המגמד בהתמדה את שיעור קומתו של האדם והמידרדר לקראת תוהו ובהו מוסרי וריקבון רוחני. בנסיבות של היום אפשר להשיג תכלית זו רק בדרכי נועם. השימוש בכוח בשם הדת מחלל שם שמים ומרחיק אנשים מהא-ל.

כצעד חשוב ראשון, הבה נצא בקריאה לכל הממשלות והסוכנויות הבינלאומיות העוסקות בדבר להכיר ולהוקיר לאישורם את המימדים הדתיים של הסכסוך המזרח-תיכוני ולשלב בכל הרמות של מאמציהם להשכנת שלום מרכיבים דתיים מובהקים. כמו-כן, הבה נתמודד בעצמנו באתגר ההיסטורי הגדול של הנעת גלגליה של יוזמת שלום בעלת אוריינטציה דתית, אשר היא לבדה, בסייעתא דשמיא, עשויה סוף-

סוף להביא להקלה משפיכות הדמים הבלתי-פוסקת וסבלם של כל עמי האזור. הישג מעין זה יהיה אף בעל משמעות שאין לשערה בתהליך של קידוש שמו של הקב"ה בעולם ושיקום כבודה המוכתם של הדת. בסופו של דבר, את השלום יש להשיג על-ידי-כך שנהיה ראויים לו בעיני ה', שהרי אין השלום מצב אנושי-טבעי כי אם מתת שמים. אבל עלינו לעשות את המוטל עלינו. אם נעמוד בכך, נוכל לצפות להתממשותן של תחינותינו הנרגשות ביותר – שהעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום גם עלינו. אמן.

* נייר-עמדה קצר זה נכתב במאי 2004, כהודעה לכנס העולמי הראשון של אימאמים ורבנים למען השלום, באיפּרן, מרוקו. הכנס אורגן על-ידי קרן Hommes de Parole מצרפת, תחת חסותו של מלך מרוקו.